

Tot parlant de la **MORT** amb els infants

Estareu d'acord que molts infants ens poden fer - o ja ens han fet - preguntes compromeses sobre la mort i el fet de morir:

- "On va una persona quan es mor?"
- "Què vol dir morir-se?"
- "S'ha mort l'avi, ja no tornaré a veure'l, oi?"
- "Per què naixem, si ens hem de morir?"
- "P ja no es torna a viure una altra vegada?"
- "I no es pot fer res per no morir?"
- "I els meus pares, també es moriran?"
- ...

Els educadors, pares, mestres i monitors..., acostumem a quedar-nos un xic perplexos i emmudits davant de qüestions per a les quals no tenim cap resposta científica. Què, i com, respondre als infants?

Com enfocar un tema que a nosaltres mateixos ens costa d'acceptar? En un estudi dut a terme sobre un grup de petits orfes (Yalom, 1984) es va arribar a la conclusió que "la informació concreta sobre la mort els ajudava en determinats moments; en canvi, els resultava molt més difícil superar la situació quan els adults del seu entorn, voluntàriament o involuntàriament, disfressaven els fets".

**El món modern
ha inventat l'acció
per a distreure's
de la mort.**

Josep Pla

"Decàleg" de referència

En aquesta línia de sinceritat recomanada per molts experts cal tenir en compte una sèrie d'indicacions per parlar de la mort amb els infants:

1. No mentir és essencial; si no tenim una resposta concreta no hem de tenir por de reconèixer-ho.
2. No hem de parlar més enllà del nivell de comprensió de l'infant.
3. Hem de parlar de la mort abans que l'infant es vegi emocionalment vinculat a una situació de dol. Hi ha moltes situacions que ho permeten: la visita a una església de poble on hi ha un cementiri, una flor que es marceix, el canari que va morir fa uns dies...
4. No hem de vincular la mort a una contrarietat o dificultat, ni a una malaltia lleu i passatgera. Hem d'explicar als infants què produeix la mort.
5. Hem d'emprar la paraula *mort* i eliminar eufemismes (*ja descansa, se n'ha anat de viatge, està dormint...*)
6. Hem de donar l'oportunitat a l'infant de parlar de la persona morta i no respectar el seu dolor emocional.
7. S'ha de reforçar la irreversibilitat de la mort i no donar peu a falses expectatives de retorn.
8. Hem d'avisar la tutora, psicòloga o professora, si l'infant és a l'escola, en cas que li haguem de comunicar la mort d'algú que ell estima. Això afavorirà que els seus companys li puguin oferir consol en lloc "d'intentar distreure'l".
9. Mai no hem d'amagar el nostre propi dolor, ni tancar-nos per plorar d'amagat. És bo mostrar que els adults també som vulnerables i que volem compartir la seva tristesa.
10. Hem de considerar la possibilitat de crear grups de suport per a infants: com els adults i els joves, els infants també necessiten encoratjament i amistat.

El tema de la mort representa un repte - i també un tabú - per a molts educadors. Malgrat això, cada vegada es veu més la necessitat de trobar instruments per abordar-lo a l'escola, a l'esplai, a casa... Certament, hi ha molt d'interès, quant a aquest tema.

Necessitat de fer pedagogia de la mort

Compartim amb l'escriptor Josep Sabater el seu pensament quan expressa que "precisament una de les xacres més deplorables de la nostra època és la manca d'una educació integral i personalitzada sobre la mort i el fet natural de morir. I les ansietats i les pors que aquestes crucials qüestions generen no fan res més que créixer a mesura que es van obviant, despistant, encobrint, edulcorant, virtualitzant. Es pretén ignorar que una bona preparació pedagògica per a la mort és el millor favor que es pot fer a un ésser humà és l'única forma d'assumir-la sense subterfugis ni simulacres; s'ha de desangoixar la persona del que li ha d'esdevenir inevitablement. El mateix podria dir-se respecte del dolor, la malaltia i l'envelliment". (Revista RE, num. 20)

La preparació per morir rau en la qualitat de vida que hom té: això suposa entendre que cada moment de la vida és irrepetible i que l'avui té sentit per ell mateix, sense entrar en dependència amb el demà, perquè ignorem si hi haurà demà.

Morir és l'últim acte de la vida. En realitat s'educa per viure, però com que la vida inclou la mort com el darrer acte de la vida, els educadors no podem oblidar tot el que fa referència al fet de morir si pretenem ser plenament honestos i no escapar-nos d'allò que ens és més difícil d'encarar.

"La mort pot provocar en l'infant preguntes curioses com: "Tindrà fred?", "Pot menjar?", "Pateix?" Les respostes sinceres l'ajudaran a comprendre millor tot el que té de misteriós el tema de la mort".

Com s'aplica aquesta pedagogia de la mort?

Integrant-la en la reflexió sobre la finitud de la vida a través de l'esdeveniment d'una mort que colpegi molt de prop (un avi, un company, una professora, o fins i tot, un animal de companyia...) L'infant ha d'aprendre que no és immortal, que la vida és limitada i que només tenim un temps, *el nostre temps*, no pas tot el temps.

Per poder ajudar i acompanyar els infants en l'aplicació de la pedagogia de la mort, cal conèixer, si més no, a grans trets, l'evolució psicològica de l'infant davant el tema de la mort.

En tots els models de psicologia evolutiva es dona una seqüència que consta d'aquestes fases:

- Desconeixement *absolut* de la mort
- Descobriment *real* de la mort de l'altre
- Descoberta de la *pròpia* mort

La mort pot provocar en l'infant preguntes curioses sobre els difunts, i fins i tot divertides: "Tindrà fred?", "Pot menjar?", "Pateix"? Les respostes sinceres i adients que li puguem oferir els adults l'ajudaran a comprendre força millor tot el que té de misteriós el tema de la mort, i de dolorosa la pèrdua i l'absència d'una persona estimada.

De quins recursos disposem?

Hi ha diversitat de recursos didàctics per parlar amb els infants de la mort; alguns dels més adients són els contes i les pel·lícules. De contes, n'hi ha un bon nombre sobre la mort d'animals, *Jo sempre l'estimaré*, i també sobre la mort d'avis, *S'ha mort l'avi*, *L'àvia de dalt*, *l'avia de baix*. (Trobareu bibliografia comentada per a infants, joves i adults en el llibre *De la vida i de la mort*).

També el cinema ens brinda força motius de reflexió, debat i anàlisi crítica pel que fa al tema de la mort: *La meua noia*, *El rei Lleó*, *Hèrcules*... Els accidents que malauradament van repetint-se de forma cíclica, i en els quals moren infants, joves i grans, ens ofereixen una oportunitat per parlar, comentar, expressar sentiments, demostrar empatia amb els familiars de les víctimes i potenciar valors com l'amistat, la compassió, la solidaritat, la tendresa... En definitiva, ens permeten EDUCAR.

■ Concepció Poch.

"El tema de la mort representa un repte i també un tabú per a molts educadors, malgrat això, cada vegada es veu més la necessitat de trobar instruments per abordar-lo a l'escola, a l'esplai, a casa..."

